

Posudek diplomové práce

Chaloupka strýčka Toma od 2. poloviny českého 20. století: překlad

E. a E. Tilschových z roku 1957

Bc. Eva Bulínová

Diplomantka si vytkla velmi náročný úkol pojednat překlad románu *Chaloupka strýčka Toma* v kontextu literatury pro děti a mládež v letech 1955–1959 a potažmo širší kulturně-historické situaci v tomto období. Aby podala co nejkomplexnější obraz, rozhodla se kromě translatologické analýzy textu podle modelu Gideona Touryho předmětný překlad porovnat s několika tituly, jež lze považovat za typově podobné. Tento konvolut textů by jí teoreticky měl pomoci stanovit dobové překladatelské normy, případně jejich absenci.

V první kapitole autorka s využitím sekundární literatury definuje dětskou literaturu a popisuje její hlavní specifika. Velmi správně tu poukazuje na fakt, že směřování dětské literatury čtenáři ovlivňují jen nepřímo a skutečnými hybateli literárního provozu v této oblasti jsou dospělí. Ani proti většině ostatních tvrzení nelze nic namítnout, ale některá z nich lze považovat za částečně překonaná („...Lopézová [2006] uvádí, že v tomto ohledu dokonce mezi autory panuje jistá autocenzura, zakázanými tématy jsou násilí, smrt dětí, rozvody, sebevraždy, alkoholismus, sex atd.“) nebo zjednodušující („Obecně platí, že se v překladech jména zachovávají v původní podobě [sic], ale u literatury pro děti se k nim přistupuje odlišně, jsou přizpůsobena cílové kultuře.“). Poslední odstavec je vyloženě obecný a celkově kapitola vyznívá poněkud jednostranně, jako by se překlad dětské literatury téměř rovnal adaptaci. To je i v souvislosti s poznámkou č. 7 trochu nešťastné, protože tato tvrzení lze podle mého názoru vztáhnout jen na časově a žánrově vymezený úsek literatury pro děti a mládež.

Z následující kapitoly bych se rád zastavil u oddílu 3.3 citujícího rozhovor s tehdejší šéfredaktorem SNDK Václavem Stejskalem, konkrétně u věty: „Ideologické hledisko při výběru knih nezmiňuje.“ S těmito slovy souvisí jeden z hlavních nedostatků práce, a sice zjednodušující pohled na nakladatelskou politiku. Bezesporně platí, že literatura v padesátých letech musela plnit určitou funkci, a také ji plnila, ale jen částečně. Z citované bibliografie je jasně patrné, že redakce vybírala tituly tak, aby ediční plán vedle textů splňujících stranická kritéria obsahoval i texty nezpochybnitelných literárních kvalit – a ke konci padesátých let takových titulů dokonce přibývá. Zde by pravděpodobně pomohl komplexnější pohled na bibliografii a pečlivější analýza tendencí, jež jsou z ní patrné. Ostatně i z obšírně shrnuté diskuse na stránkách *Zlatého máje* vyplývá, že krom hlediska politického a obecněji ideologického se velmi intenzivně uplatňovalo i hledisko kvalitativní – tato dichotomie je ovšem v různých obměnách v literatuře přítomna dodnes.

Čtvrtá kapitola se věnuje translatologické analýze celkem pěti překladů vydaných v SNDK v letech 1955–1959. Ač autorka v úvodu předesílá, že teoretickým východiskem jejího zkoumání bude model Gideona Touryho, jeho popis se v práci omezuje na pouhý odstavec. Zásadnější nedostatek však vidím v samotné translatologické analýze jednotlivých textů. Snad s výjimkou *Robinsona Crusoea* jsou texty pojednány velmi povšechně, diplomantka se omezuje na výčet idiomů, případně několika syntagmat. U Henzlova překladu *Zlatého skarabea a jiných*

povídek si všímá pouze morfologických prvků. Zcela přitom (snad v duchu Touryho modelu) pomíjí zásadní rysy originálů – včetně nesmírně zajímavého faktu, který je společný takřka všem zkoumaným titulům, a sice že nejde primárně o texty určené dětskému čtenáři. Kdyby měla tato analýza obstát samostatně, bez opory v originálu, zřejmě by vyžadovala důkladnější teoretický a jazykověhistorický rozbor než jen (velmi zajímavý) oddíl o roli spisovné a nespisovné češtiny v umělecké literatuře v padesátých letech.

Při zkoumání pěti úryvků z *Chaloupky strýčka Toma* autorka poměrně důsledně umísťuje jednotlivá řešení na osu mezi *adekvátností* a *přijatelností*. Tam, kde se však omezuje na strohé konstatování, by si citované pasáže zasloužily obsírnější komentář. Počáteční hypotéza se v závěrečném shrnutí potvrzuje, ale i zde by bylo na místě závěry podpořit souvislejší, propracovanější argumentací.

V neposlední řadě práce vykazuje velké množství nejrůznějších technických nedostatků – překlepů, pravopisných chyb a nedodělků.

Přes veškeré zmíněné nedostatky se domnívám, že překládaná diplomová práce je poměrně zdařilým pokusem o co nejkomplexnější pohled na velmi složitý, kulturně a historicky vázaný problém. Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení velmi dobře.

Mgr. Petr Eliáš
18. 5. 2015